

הנחיית קבוצות בהקשר רב-תרבותי

פגישה שנייה

מטרות הקורס:

- ★ השגת הבנה מעמיקה בנושא הקבוצה וההנחייה הקבוצתית בהקשר הרב-תרבותי.
- ★ פיתוח מיומנויות הנחייה בסיסיות, הן דרך ההשתתפות בקבוצה, והן דרך מחשבה ודיון על קבוצות עתידיות שהמשתתפים ינחו.

מה עשינו בפעם הקודמת:

הגדרנו מהי קבוצה

קבענו כי המגע של האדם עם זולתו הוא תמיד הן אישי והן חברתי

הנחנו כי בנוסף לתוכן, מתקיים בכל קבוצה גם תהליך

דיברנו על סוגי קבוצות, ופרטנו לגבי הקבוצה "שלי"
הקבוצה ה"אחרת", וקהילות מדומיינות

למדנו את המושג "משימת העבודה"

הפסיכודינמיקה של הקבוצה

התפיסה הדינאמית:

- שלוש המכות שספגה גאוותה של האנושות:
המהפכה הקופרניקאית, הדרוויניסטית
והפרוידיאנית (פרויד)
- אותה מהפכה פרוידיאנית תופסת את הנפש
כזירת מאבק בין כוחות
- אנו נאמץ את אותה נקודת מבט דינאמית
להתבוננות בקבוצה

ה"ערימה":

מה נמצא כעת ב"ערימה" שלנו באמצע החדר? *

ה"ערימה":

- ★ "האם המפגש הזה יהיה כמו הקודם?"
- ★ "האם המנחה יידע שלא הגשתי את התרגיל? האם ייעשה בירור פומבי?"
- ★ "האם הוא סוף סוף יענה על הצרכים שלי בהנחייה?"
- ★ "האם ייעשה שימוש בחומרים המאוד אישיים שכתבתי בתרגיל?"
- ★ "האם הקו מנחה שלי תעלה סוגייה לבירור, שלא הייתי רוצה שהיא תעלה?"

- ★ הנחת היסוד שלנו היא, שהערימה המשותפת הזו היא שתניע את הקבוצה שלנו קדימה
- ★ תפקיד המנחה הינו לנסות להבינה ולפרש אותה, באופן שיקדם את משימת העבודה של הקבוצה

תרומתו של ביון לתיאוריה הקבוצתית

- פסיכיאטר ופסיכואנליטיקאי בריטי *
- הושפע מאוד ממלאני קליין (יחסי אובייקט) *
- היה בין המקימים של מכון טאויסטוק בלונדון ב – 1946 (מכון משפיע מאוד בתחום הקבוצות) *
- התיאוריות שפיתח החלו להתהוות כשעבד כפסיכיאטר בבתי חולים צבאיים *

התיאוריה של ביון:

הקבוצה פועלת באחד משני מצבים:

.1 קבוצת עבודה (work group)

.2 קבוצת ההנחה הבסיסית (basic assumption group)

אותו חלק של הקבוצה...

המכוון אל המציאות

פועל באופן רציונלי

משתמש בכלים של שיקול דעת

מסוגל לחשיבה לוגית

יודע לפתח מנגנונים

ברובד הזה, הקבוצה גם מכירה בשונות של חבריה,

בכך שאנשים בסה"כ הם אוטונומיים ונפרדים ולא

מעורבבים אחד בשני.

קבוצת ההנחה הבסיסית:

אותו חלק של הקבוצה...

החי בעולם של משאלות

מוכוון על ידי הפנטזיה

ברובד הזה, אנשים, יחסים ומציאות כפופים לעקרון
העונג, והקבוצה מתאגדת סביב פנטזיות מסוימות
אודות המציאות

ביון מזהה שלוש הנחות בסיסיות:

ההנחה הבסיסית:

תלות

ההנחה הבסיסית:

לוחמה-בריחה

ההנחה הבסיסית:

זיוג

Basic Assumption: Dependency (BaD)

הקבוצה מתנהגת כאילו היא מאמינה שיש מישהו גדול
וידוע

היא מחפשת דמות אב / אם שתזין, תכלכל, תבטיח
ביטחון ותדאג לבטחון חברי הקבוצה.

מדובר, פעמים רבות, באשלייה כמובן – אך הקבוצה
אינה מסוגלת להבין זאת

Basic Assumption: Fight-Flight (BaFF)

הקבוצה מתאחדת אל מול אובייקט משותף
האובייקט מזוהה כאויב שיכול לתקוף ולהשמיד את
הקבוצה בכל מיני דרכים
לפיכך, הקבוצה לוחמת באויב, או בורחת ממנו

Basic Assumption: Pairing (BaP)

הקבוצה מוקסמת מזוג מסוים בקבוצה, המקיים
בתוכה, ומול עיני המשתתפים, חיזור
חיזור זה, ואולי אף מימושו הסופי, יביאו לקבוצה את
הילד, ה"משיח", שיציל אותה
כל אירוע אחר שיכול להביא את הגאולה אף הוא
מעורר התרגשות וציפייה

- קבוצה שבה יושבים נערים אתיופים וישראלים *
מפגינה תוקפנות רבה כלפי ההנחייה (BaFF)
- כיצד יפרש המנחה תוקפנות זו? *

המנחה יכול לשער, כי מטרת התוקפנות כלפי ההנחייה הינה:

לפוגג את המתח בין שתי הקבוצות

לבדוק עד כמה תוכל ההנחייה לעמוד בתוקפנות שעלולה לפרוץ בקבוצה

להביע רגש אותו קשה להביע בצורות אחרות

“Without memory and without desire”

הפרשנות הקיצונית ביותר תאמר כי המנחה צריך
לחות הכל תמיד מחדש

פרשנות מתונה יותר פשוט תבקש מהמנחה
להתבונן על הקבוצה בכל פעם מחדש, בלא
לכפות את התוכן שלו עצמו עליה

התיאוריה שלו, אפוא, היא תיאוריה לא-
התפתחותית, ללא שלבים

תרומתו של פוקס לתיאוריה הקבוצתית

זיגפריד היינריך פוקס:

- פסיכיאטר ופסיכואנליטיקאי גרמני שהיגר לאנגליה
- הקים את המכון לאנליזה קבוצתית, והוא אבי ה –
Group Analysis, אסכולה של פסיכותרפיה
קבוצתית
- נפטר בזמן הנחיית קבוצה בגיל 77

תורתו של פוקס:

- ✦ הקבוצה היא מקומו הטבעי של האדם; מרגע לידתו, הוא חלק מקבוצה (המשפחה)
- ✦ אי אפשר להפריד בין התוך-אישי לבין-אישי: למשפחה, לחברה, לנורמות התרבותיות
- ✦ על המנחה לשאוף לתת את ה"פרשנות המלאה", שהיא "האדם כולו במצב כולו"; כל הגורמים המשפיעים על האדם צריכים לבוא לידי ביטוי בפרשנות מלאה זו

"המסך הבלתי נראה":

- ★ האדם, לפי פוקס, מגיע לקבוצה בשל תחושת ניכור בינו לבין אנשים משמעותיים לו
- ★ משהו בתקשורת מרגיש לו חסום, כאילו שקיים מסך בלתי נראה בינו לבין האחרים
- ★ כשהאדם לא מחובר לאחרים (לקבוצה), הוא בעצם לא מחובר לחלק מסוים בעצמו

טענתו המרכזית של פוקס:

"האדם הוא יצור חברתי, ואינו יכול לחיות בבידוד. בני אדם מוגדרים דרך יחסיהם ההדדיים החוברים לעולם משותף. הם תמיד חלק מקבוצה. (משפחה, חברה מקום עבודה, וכד')... "כדי שנוכל לראות את הפרט בשלמות, עלינו לראותו כחלק מקבוצה".

עבודת המנחה עפ"י פוקס:

בעוד שביון ביקש מהמנחה להגיע לקבוצה ללא זיכרון וללא תשוקה, פוקס נותן למנחה תפקיד אחר לגמרי

המנחה צריך להיות "מנצח בתזמורת", ורק לכוון את מהלכיה של הקבוצה – לא להיות אחראי להם

הוא צריך לדאוג שבקבוצה יתבצעו מהלכים מנוגדים: התלות בסמכות תקטן, והאמון בכוחה של הקבוצה יגדל

עבודת המנחה עפ"י פוקס:

- ★ הפסיכותרפיה הקבוצתית עפ"י פוקס פחות עוסקת ב"ציד" של משמעויות לא מודעות דרך העיסוק בלא מודע
- ★ בשל כך, יש פחות משמעות למושגים של "עומק" או "רבדים עמוקים"
- ★ כל דבר המתרחש בקבוצה נקרא "עומק", והוא שייך לקבוצה ולא לבן אדם מסוים.

עבודת המנחה עפ"י פוקס:

★ איך נתייחס אל חלום או זיכרון ילדות העולה בקבוצה בתפיסה דינמית קלאסית יותר, ואיך נתייחס אליו בקבוצה, אם אנו מנחים בצורה פוקסיאנית?

עבודת המנחה עפ"י פוקס:

בתפיסה הדינאמית הקלאסית, אנו ננסה לדלות
מתוך החלום או זיכרון הילדות את המשמעות
הנסתרת בהם

בתפיסה הפוקסיאנית, החלום וזיכרון הילדות
שסופרו בקבוצה שייכים כעת לקבוצה כמכלול,
והמנחה בודק מה השפעתם על היחסים בקבוצה

שלבים בהתפתחות קבוצה

המודל של מקנזי ולייבסלי:

- ✦ מודל התפתחותי בן חמישה שלבים וסיום. בכל שלב ישנה מטלה התפתחותית, הכוללת סדרה של סוגיות בין אישיות, שבהן מתמקדים בשלב הספציפי הזה
- ✦ הקבוצה חייבת להתייחס אל המטלה ההתפתחותית על מנת לפתור סוגיות אלו ולהתקדם הלאה.
- ✦ כמו כן, ישנן סוגיות ואתגרים ייחודיים שהפרטים אמורים להתמודד עימן.

שלב ראשון: אוניברסליות

- ✦ המטלה ההתפתחותית הינה לפתור את סוגיית ההתקשרות בין חברים – להפוך לקבוצה
- ✦ המנגנון העיקרי המשרת את הקבוצה הוא האוניברסליות (הקבוצה אינה יכולה להכיל קונפליקט כרגע)
- ✦ האתגר עבור חברי הקבוצה השונים הוא להיכנס לקבוצה, ולא להישאר מנותקים ומפוחדים בחוץ

שלב ראשון: אוניברסליות - המשך

☀ **דוגמא מתוך קבוצה דינאמית של סטודנטים לתואר הראשון באוניברסיטה – נושאי הדיון הינם:**

סדרות ריאליטי כגון "אבודים"

טיולים בחו"ל או דברים שנעשו במהלך החופש הגדול

שאלות ובירורים אם אפשר להביא עזרים

☀ **מה שיאפיין את העבודה ההנחייתית בשלב הזה**

הוא התערבויות מעוטות יותר, ברמה הקבוצתית

ולא ברמה האישית

- ✦ המטלה ההתפתחותית הינה להכיר בשוני בין חברי הקבוצה
- ✦ דהיינו, האוירה הנינוחה הקיימת מאז השלב הראשון חייבת להשתנות
- ✦ לעומת זאת, ההתקשרות שנוצרה בשלב הראשון אמורה להגן על הקבוצה מפני התפרקות
- ✦ כאן יכולה להיות תוקפנות כלפי המנחה, כשלב מקדים לפני תוקפנות בין חברי הקבוצה

שלב שני: בידול - המשך

- ✦ האתגר עבור חברי הקבוצה הינו לנהל את העוינות המופנית כלפיהם, ושהם מפנים כלפי אחרים
- ✦ אתגר נוסף הינו למצוא את האיזון הנכון בין אינדיבידואליזם לקונפורמיות בתוך הקבוצה
- ✦ הגבול של הקבוצה נע מגבולה החיצוני, לגבולות הקיימים בין החברים

שלב שני: בידול - המשך

☀ **דוגמא מתוך קבוצות דינאמיות של סטודנטים באוניברסיטה:**

מישהי מרימה את הכפפה ומספרת על עבודתה, ואח"כ אומרת שהיא לא יודעת אם היא במוקד או "על המוקד" מישהו מספר, בפגישה רביעית או חמישית, שאבא שלו נהרג בתאונת דרכים

☀ **מהן האופציות שיש למנחה להגיב, בקבוצה כזו בעלת משימת עבודה כזו?**